

Høringssvar til NOU 2017:6.

En NOU uten hensyn til barnets utviklingstrinn.

Undertegnede ønsker med dette å formulere innsigelser til forslag i foreliggende NOU, særlig det som gjelder deling av fødselspengeordningen.

Vi er enige i at mor og far er likeverdige omsorgspersoner, og at fars stilling bør styrkes. Men familiepolitikken som presenteres, er for snever og baserer seg etter vårt syn på et mangelfullt kunnskapsgrunnlag. Den vil også kunne ha negative konsekvenser.

Noe av det gledeligste som har skjedd når det gjelder omsorgen for små barn de seinere årene, er endringen av mansrollen med økende pappaperm og fedre-engasjement. Men det er også foruroligende trekk ved utviklingen. Til tross for viktige reformer i barne- og familiepolitikken savner vi undersøkelser av barnas behov, deres utviklingsfaser, betingelsene for god livskvalitet og virkningene av ulike former for omsorg. Hva er best for barn på 6 måneder, 1 år, 2 år, 3 år? Det er mye vi ikke vet. Men kunnskap som fins, blir heller ikke trukket inn i offentlige utredninger og myndighetenes politikk. Babyenes behov og mors rolle i barnets første leveår blir i stor grad forbigått i taushet. Nyere hjerneforskning med entydige funn når det gjelder betydningen av tilknytning og samspill mellom mor og barn for barnets hjerneutvikling og psykologiske utvikling det første leveåret nevnes aldri. Dette til tross for at det er enighet om at perioden er den viktigste og mest sårbare i et menneskes liv. Barselomsorgen er samtidig vesentlig svekket, småbarn ammes for lite og fødselsdepresjoner hos mødre øker.

Foreldrepengerordningen i Norge er svært god også sammenliknet med land vi likner, og vi er generøse i forhold til mange andre industriland. Men vi oppfyller ikke de internasjonale standardene for amming. Verdens Helseorganisasjon, WHO, og FNs barnefond, UNICEF, samler kunnskap om helse og barn globalt. De anbefaler at spedbarna skal fullammes de første seks månedene uten annen mat eller drikke, og så ammes videre med tilleggsernæring av ulike slag inntil 24 måneders alder.

De siste årene har det vært et oppsving i vitenskapelig forskning som bekrefter betydningen av amming for helse, velvære og utvikling. Amming forhindrer ikke bare diaré og lungebetennelse, som er viktige dødsårsaker for barn, men fremmer barnas lære-evne og intelligens. Dette har igjen innvirkning på skoleprestasjonene, deltaking i arbeidsstyrken, produktiviteten og den livslange inntekten. Dessuten reduserer amming mors risiko for å få eggstokk- og brystkreft. Amming gagnar altså ikke bare mor og barn, men samfunnet som helhet ved at helseutgiftene blir redusert og arbeidskraften blir mer effektiv. Investering i amming er en av de lureste tingene et land kan gjøre for å bygge velferden i framtida, framhever WHO og UNICEF.

Selv om Norge er et av de beste industrilandene, hører vi ikke til de 23 landene globalt sett der mer enn 60 prosent av mødrene fullammer i seks måneder. I følge undersøkelser som er gjort i her til lands de seinere år, ammer nesten alle nybakte mødre. Og når babyen er seks måneder, ammer åtte av ti mødre fortsatt, men bare to prosent fullammer. Når barnet er ett år, er det mindre enn halvparten som fortsatt ammer. Vi har altså en vei å gå for å få fullt tilfredsstillende amming her i landet.

I tillegg til ammeforskningen har som nevnt nyere hjerneforskning internasjonalt kommet med oppsiktsvekkende funn om barnas tidlige utvikling. Barnets første år er en tid med ytterst rask hjernevekst. Volumet øker med 130 prosent i denne perioden. Bilder av hjernen viser dramatiske avvik mellom barn som har fått tilstrekkelig trygghet og kjærlighet, og barn som er alvorlig neglisjert. Uten tilfredsstillende omsorg utvikles ikke hjernen og tilknytningstryggheten slik den skal. Det foreligger rikelige forskningsfunn fra blant annet tilknytningsforskning og hjernefunksjons- og hjerneutviklingsforskning som viser betydningen av forholdet mellom mor og barn de første tre årene. Far og barn utvikler i vårt samfunn også nære bånd, men vi mener det ikke foreligger grunnlag for å anbefale å bryte den betydningsfulle nære avhengighets- og tilknytningsprosessen mellom mor og barn med en mekanisk tidsgrense. 26 uker eller mindre vil være midt i en periode der mor i en sammenhengende relasjon fra fostertid via amme- og omsorgstilpasningen mellom de to, er barnets foretrukne omsorgsperson.

Fulltids barnehage (41 t i barnehage pr uke) fra 9-12 månedersalder er innført gradvis fra 2003 uten forutgående konsekvensutredning eller forskning på om dette er bedre for barnets psykososiale og fysiske utvikling og velvære enn å være i hovedsak med foreldrene eller i annen en-til-en-omsorg. Det foreligger heller ingen var- varsom- anbefalinger eller advarsler når det gjelder barn som i tillegg til å være så små ved dagomsorgsovertakelse er særlig følsomme.

Det ser heller ikke ut til at foreliggende utredning med sine forslag om brudd i mor- barn prosessen forholder seg til separasjonsproblematikk og tap av en trygg hovedomsorgsperson som barnet oftest er mest fortrolig med på en omfattende måte, slik tidlig tilknytningsforskning viser.

Grunnlaget for våre innsigelser er derfor både at barnets særegne aldersrelevante behov ikke er tydelig framstilt og vurdert med bakgrunn i aktuell forskning som nevnt, og at utredningens utvalg ikke har utviklingspsykologisk ekspertise, som burde vært tungt representert i en slik sammenheng.

Forskningen de seinere år krever altså at vi tenker gjennom tilnærminger og tiltak innen barne- og familiepolitikken vår på nytt.

NOU 2017:6 foreslår å endre fars rolle videre ved at mor og far SKAL dele foreldrepermisjonen likt etter 6 ukers barseltid forbeholdt mor. Barnet får da ha begge foreldre hjemme fra tidlig alder, og vi unngår at far blir en sekundær omsorgsperson, hevdes det. Forslaget baserer seg på dagens ordning og innebærer at far får mer permisjon, mens mor får mindre. Utvalget mener seg å 'balansere' dette ved å reservere tre uker før og seks uker etter fødsel til mor av helsemessige grunner. Men dette forhindrer ikke at styrking av fars stilling vil gå på bekostning av mor og barn. Den samlede permisjonstida blir så knapp at hver av foreldrene ikke får mer enn 20 uker i tillegg til mors ni fødselsuker. Dette vil ha klart negative konsekvenser for mor og barn og samfunn, noe som ikke blir drøftet i utredningen.

Kvinner og menns deltaking i arbeidslivet legger rammene for familiesamvær og barneomsorg. Det argumenteres for forslaget ved å framheve at det åpner for at mor kan returnere til arbeidslivet tidligere. Kvinner og menns arbeidskraft blir like påregnelig og byrdene ved fravær likere fordelt mellom arbeidsplasser. Men, ifølge den nye forskningen som må tas med i regnestykket, vil en slik karrieretilpasning gå utover barneomsorgen på kort sikt og arbeidseffektiviteten i det lengre løp.

Det mest gunstige ut fra så vel barns behov som samfunnsutviklingen generelt er at arbeidslivet omorganiseres slik at det blir mer omsorgsvennlig og dermed også mer produktivt på sikt. Dette krever endringer som spenner fra lokaler på arbeidsplassen der det er mulig å amme eller passe barn, til fleksibel arbeidstid, arbeid online og deltidsarbeid. Grunnlaget må være barnets omsorgsbehov og både menn og kvinner må kunne forene barn og yrke på en måte som er tilfredsstillende, ikke minst for barna.

Norges gradvise innføring av foreldrepermisjon opp til nåværende ca et år, og utbyggingen av barnehager viser at Norge kan satse på omsorg og velferd, og også har evne til nytenkning.

De gode løsningene er kompliserte. Vi har å gjøre med tre parter: barnet, mor og far, og barnets behov endrer seg med alderen. Videre berører tiltakene ikke bare det nyfødte barnet i sine første leveår og foreldrene, men familien og samfunnet som helhet: arbeidslivet og økonomien, sosiale og kulturelle institusjoner.

Videreføring av menneskeslekta er en hovedoppgave for samfunnet, at fellesskapet skal legge forholdene til rette for at foreldrene skal kunne imøtekomme de minste barnas behov, og at økonomiske hensyn ikke skal være til hinder for god barneomsorg. De første leveårene er de viktigste i et menneskeliv, og samfunnets tilnærming må bygge på at mor og far ivaretar barnets behov som likeverdige foreldre, selv om de bidrar på til dels forskjellig måte.

Den første utfordringen for myndighetene er svangerskap og fødsel. I flere tiår har kvinnebevegelsen krevd bedre barselomsorg, men fortsatt er forholdene kritikkverdige i mange tilfelle med lang reisevei for de fødende, sjukehus som skriver ut mødre for fort, og mangel på jordmødre og helsesøstre i kommunene. Her må staten ta et langt mer aktivt ansvar.

Dernest må småbarnsfamilienes økonomi styrkes slik at både mor og far kan være mer sammen med barnet. Dette kan skje på forskjellige måter. Det mest nærliggende bør være å forlenge foreldrepengordningen til f.eks. 18 eller 24 måneder for å tenke forebyggende når det gjelder barnets tilpasning til fulltids dagomsorg utenfor hjemmet. Økonomer har i flere sammenhenger hevdet at det å hjelpe de minste barna til tryggest mulig utvikling, vil gi store nasjonale økonomiske fordeler i redusert sykkelighet og større samspillskompetanse i befolkningen.

Innenfor en slik ramme kunne vi sikre barnets utvikling på en god måte ved at mor har mulighet for 1-2 år og far flere måneder med hel eller delvis permisjon. Vi mener også at fars fjorten tidlige barseldager bør være en lovfestet rett, med full lønnskompensasjon.

Samtidig må tilbudene om institusjoner for små barn revurderes. Slik barnehagene nå gjerne er utformet, bør de først og fremst ta sikte på barn i 2-3 års alderen og oppover. For yngre barn må det være mulig gradvis å tilby samvær av ulike slag med et mindre antall barn og voksne i tillegg til foreldrene. Men som barn og voksne er forskjellige, må også tilbudene kunne variere etter familienes livsfaser.

Oslo, 30.9.2017

Vennlig hilsen

Sidsel Gilbert
Psykiater